

ПАМ'ЯТІ ЕТЕЛЛИ ЧУПРИК

Дуже давно, кілька десятків років тому, я написала про феномен юної піаністки, що вразила увагу навіть досвідчених музикантів, яким пощастило слухати легендарних виконавців. «Її ім'я – ще задовго до того, як вона посіла скромне становище студентки першого курсу фортепіанного факультету Львівської державної консерваторії ім. М. Лисенка, було оповите неймовірними легендами, не позбавленими легкого присмаку «паганінієвської» містики. Ті, хто випадково чи за порадою друзів прийшли навесні 1987 року у Великий зал консерваторії послухати – ні, не іменитого лауреата міжнародних конкурсів чи народного артиста СРСР – а всього тільки юну випускницю провінційного Ужгородського музичного училища, були щиро вражені нестримною стихією її природного обдарування, вродженою віртуозністю». Цей шлейф легенди, незвичності, стихійності супроводжував Етеллу Чуприк протягом усього її недовгого, але яскравого як вогненний метеор, артистичного і земного життя.

У вирі перемог на міжнародних конкурсах (*серед них I премія на VI Всеукраїнському конкурсі виконавців імені М. Лисенка у Києві, 1988 р.; III премія на Міжнародному конкурсі піаністів імені С. Рахманінова у Москві, 1990 р., III премія на Міжнародному конкурсі піаністів імені Ф. Ліста у Будапешті, 1991 р. – найбільш престижні*), виступів на престижних сценах не лише в Україні, але й у Німеччині, Австрії, Швейцарії, Франції, Чехії, Польщі, Угорщині, Росії, Словаччині, вона поступово, але неухильно формувала свій власний виконавський стиль. Важко передати його сутність словами, надто вже багато в ньому було нематеріального, незбагненого, майже містичного... А ще Етелла ніколи не зупинялась у творчому пошуку, постійно експериментувала, шукала нові форми і беззастанно працювала над собою. Спочатку провідною спрямованістю її манери була блискуча віртуозність, ефектність і неймовірна романтична експресія, так, немовби духи видатних віртуозів XIX ст. Калькбреннера, Мошелеса, Рубінштейна реінкарнувались у феєричному мерехтінні каскадів її звучань. Її власні імпровізації на теми Вагнера, Ліста, Чайковського – з того ж «образу артиста»: примхлива, спонтанна бравурність, яка несподівано змінювалась ліричним спогляданням, переносила слухачів в епоху поклоніння музичним геніям і польоту їх фантазій.

Потім (приблизно від середини 90-х років минулого сторіччя) настає період переосмислення свого артистичного «я». Пригадую добре Етелліне прем'єрне виконання Концерту пам'яті Василя Барвінського Віктора Камінського, написаного саме для неї, і те, як в ньому раптом розкрилась істинна глибина трагічного переживання, що виявилась такою спорідненою з її тонкою артистичною душею. У цьому контексті хотіла би згадати її інтерпретацію музики українських мистців різних епох – М. Лисенка, С. Людкевича, В. Барвінського, С. Туркевич-Лукіянович, М. Скорика, В. Балея. І тут вона проявила нестандартне трактування національної фортепіанної музики, вдаючись іноді до сміливого експерименту. Так сталося з циклом програм, що насправду виявився унікальним за своїм задумом і втіленням. Кілька років тому, у розквіті творчих сил, у зрілому осягненні художнього ідеалу вона винесла на суд слухачів виплекану протягом багатьох років мрію: виконала основні фортепіанні твори Миколи Лисенка в циклі історичних концертів, поєднавши їх з шедеврами Фридерика Шопена. Не так часто виконавці зважуються поєднувати українські твори з визнаними світовими шедеврами, очевидно, все ще страждаючи певним комплексом меншовартості. Етелла цим проектом довела, що наша музична спадщина цілком сумірна зі світовою.

В останні роки Етелла Чуприк все частіше зверталася до чистоти і стриманості класичного джерела, таким чином долаючи свій потяг до стихійності. Її зрілий стиль був дуже цікавим симбіозом романтичної чутливості, притаманної їй натурі фантазійності і спонтанності, та стриманості і врівноваженості, неодмінних в класичному репертуарі. Що залишилось з її юнацького романтичного амплуа – потяг до охоплення колосального об'єму стилів і жанрів, прагнення відтворити масштабні макроцикли, такі як усі 48 прелюдій і фуг ДТК Й. С. Баха, усі 19 фортепіанних сонат В. А. Моцарта та 32 сонати Л. В. Бетховена. Але це надзавдання було аж ніяк не бажанням утвердити себе як унікальну піаністку (бо ж і насправді на пальцях однієї руки можна згадати сучасних піаністів, які осягають таку титанічну мету), а потребою проникнути в «інший світ» музичного універсуму, знайти в ньому точку опори. Тому в останні роки Етелла багато читала, а ще – як видається, теж для цього – почала малювати, здебільшого картини на релігійну тематику. В цій практиці теж була частка її містичної свідомості, один із шляхів пізнання Божественного начала в музиці, до чого вона так палко прагнула.

Спадщина Етелли Чуприк складає понад 300 сольних творів і понад 20 концертів для фортепіано з оркестром. Її кращі виконання записані на 13 компакт-дисках. Піаністка була на злеті, плекала ще багато амбітних планів, та не судилось... Останній твір, який вона символічно вивершила у своїй піаністичній творчості, – «Гольдберг-варіації» Й. С. Баха. Символіка ж цього твору закладена у вступній Арії на *basso ostinato* риторичної фігури *passus duriusculus*, що нерідко символізує образ смерті.

Етелла Чуприк відійшла у світлий день Різдва Христового, коли увесь католицький світ обходив народження Ісуса 25 грудня 2019 року. Відійшла так само стрімко і несподівано, як творила, залишивши за собою яскраве світло своєї музики.

Любов Кияновська

